

המחקר מומן ע"י הקרן הלאומית למדע, והובל על ידי ארבע חוקרות: ד"ר תמי בר-שליטא מהפקולטה לרפואה של אוניברסיטת תל אביב שיזמה את המחקר, בשיתוף עם ד"ר ילנה גרנובסקי מהטכניון ומהמרכז הרפואי רמב"ם ופרופ' אירית וייסמן-פוגל ופרופ' עינת גל מאוניברסיטת חיפה. מחקר זה היווה מסגרת לעבודות הדוקטורט של הדוקטורנטיות צאלה הופמן ומרי קלינגל-לוי, ושלושה מאמרים שהתבססו עליו פורסמו או התקבלו לפרסום עד כה. המחקר הנוכחי פורסם בכתב העת היוקרתי PAIN.

ד"ר בר-שליטא מסבירה: "כ-10% מהאוכלוסייה הכללית סובלים מהפרעת ויסות חושי, שמשמעה רגישות חושית ברמה הפוגעת בתפקוד היומיומי. אנשים אלה מתקשים, לדוגמה, להתעלם או להסתגל לזמזום ולהבהוב של אורות ניאון, לרחש המזגן או המאוורר, או לפופקורן של מי שיושב לידם בקולנוע. במחקרים קודמים במעבדה מצאנו שלאנשים אלו כואב יותר לעומת אנשים ללא הפרעת ויסות חושי. מאחר שידוע שהפרעת ויסות חושי נפוצה ביותר בקרב אנשים עם אוטיזם - כ-90-70% סובלים ממנה, היא מהווה קריטריון לאבחון אוטיזם, ואף קשורה לחומרת האוטיזם - רצינו לבחון את תפיסת הכאב באוטיזם. במילים אחרות שאלנו: האם גם לאנשים עם אוטיזם כואב יותר כמו לכלל הסובלים מהפרעת ויסות חושי? נושא זה כמעט ולא נחקר לפני שיצאנו לדרך".

פגיעה עצמית אינה מעידה על אדישות לכאב

לדברי החוקרות, במשך שנים רבות רווחה הדעה כי 'לאנשים עם אוטיזם כואב פחות' או שהם 'אדישים לכאב'. למעשה, 'אדישות לכאב' אינה אחד המאפיינים בהגדרה העדכנית של אוטיזם. ההוכחה לכך, לכאורה, הייתה שהם נוהגים להכאיב לעצמם ע"י פגיעה עצמית. "ההנחה הזאת אינה בהכרח נכונה", אומרת ד"ר בר-שליטא, "אנחנו יודעים שפגיעה עצמית עלולה לנבוע דווקא מניסיון לדכא כאב, וייתכן שהם מכאיבים לעצמם על מנת להפעיל, באופן לא מודע, מנגנון גופני של 'כאב מדכא כאב'".

מחקר זה הוא מחקר כאב מעבדתי שאושר על ידי ועדת האתיקה של המוסדות האקדמיים. המחקר כלל 52 מבוגרים עם אוטיזם בתפקוד גבוה, בעלי אינטליגנציה תקינה - המדגם הגדול ביותר בעולם עד היום במחקרים על כאב בקרב אנשים עם אוטיזם. המחקר עשה שימוש במבחנים פסיכופיזיים להערכת כאב, המקובלים בתחום חקר הכאב. שיטות אלה בוחנות את הקשר בין גירוי לתגובה, כאשר החוקר, באמצעות מחשב, שולט במשך הגירוי ובעוצמתו והנבדק מתבקש לדרג את עצמת הכאב שהוא חש בסקלה של 0 עד 100. הממצאים הוכיחו חד-משמעית שלאנשים עם אוטיזם כואב יותר. יתרה מזאת, המנגנון לדיכוי הכאב פחות יעיל אצלם.

החוקרות מסבירות: "ערכנו מגוון מדידות, שמטרתן בין היתר לבחון אם רגישות היתר נובעת מעירור-יתר של מערכת העצבים, או דווקא מדיכוי של מנגנונים שאמורים לאפשר הסתגלות ולהפחית את התגובה לגירוי עם הזמן. מצאנו שבמקרה של אנשים עם אוטיזם מדובר בשילוב של השניים: הגברה של סיגל הכאב לצד מנגנון דיכוי כאב פחות יעיל".

"המחקר שלנו בחן באופן מקיף ומעמיק את רמת הכאב שחווים אנשים עם אוטיזם. הדעה הרווחת הייתה שהם כביכול 'אדישים לכאב', וצוותים רפואיים ואחרים אף התייחסו אליהם בהתאם. תוצאות המחקר מעידות כי במרבית המקרים, הרגישות לכאב של אנשים עם אוטיזם דווקא גבוהה יותר מזו של מרבית האוכלוסייה, ובמקביל הם אינם מצליחים לדכא גירוי מכאיב באופן יעיל. אנחנו מקוות שהממצאים שלנו ישרתו את אנשי המקצוע והרופאים המטפלים באוכלוסייה זו, ויתרמו לקידום טיפול מותאם אישית", מסכמת ד"ר בר-שליטא.

במאמרים נוספים שיתפרסמו בקרוב בחנו החוקרות את הפעילות המוחית של אנשים עם אוטיזם בעת גירויי כאב, ובדקו תת-קבוצות בתוך אוכלוסייה זו בכל הנוגע לתפיסת הכאב.